

**ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
E-mail: tarassenyk1993@gmail.com

Мета: розкриття правової природи відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні. **Методи дослідження:** визначається перелік нормативних актів у даній сфері. Аналізуються різні підходи до визначення поняття відкладення судового розгляду. **Результати:** проаналізовано проблеми з визначенням найхарактерніших ознак відкладання судового розгляду кримінального провадження, що суттєво відрізняють його від інших суміжних понять. **Обговорення:** внесення змін до законодавства стосовно визначення поняття «відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні».

Ключові слова: судовий розгляд, відкладення судового розгляду, перерва у судовому засіданні, зупинення судового провадження, закриття кримінального провадження.

Постановка проблеми та її актуальність. Вітчизняній судовій практиці відомі безліч способів відкладання судового розгляду в кримінальному провадженні: від чітко визначених процесуальним законодавством (не прибуття на виклик суду; клопотання про відкладання судового розгляду у зв'язку із необхідністю подати додаткові докази; клопотання про відкладання судового розгляду для ознайомлення із матеріалами кримінального провадження; клопотання про відкладання судового розгляду у зв'язку із необхідністю підготуватися до судових дебатів тощо) до «форс-мажорних» (погане самопочуття учасника судового провадження в залі суду; вимкнення електроенергії; крадіжка важливих документів; блокування залу судового засідання та ін.).

Однак не кожне відкладання судового розгляду обумовлене об'єктивними обставинами. Нерідко воно є наслідком зловживання особою своїми процесуальними правами, а, відтак, неповаги до суду та інших учасників судового провадження.

Усе вищезазначене дає підстави стверджувати, що суд, забезпечуючи безперервність (ч. 1 ст. 322 КПК України) та здійснення судо-

вого розгляду кримінального провадження в розумні строки (ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 318 КПК України) [1] зобов'язаний оперативно реагувати на випадки його затягування і застосувати до «винних» осіб передбачені законом заходи впливу. Водночас недосконалість законодавчої регламентації та відсутність ґрунтовних наукових досліджень інституту відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні сприяють неодноразовій появі подібних правових ситуацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Предметом дослідження представників сучасної української юриспруденції, як правило, є розмежування інституту відкладання судового розгляду у кримінальному провадженні від інших інститутів кримінально-процесуального права (О. Кучинська, О. Єні, Ю. Матейко, Л. Гуртієва та ін.) та розгляд окремих питань правового регулювання цього інституту (Ю. Григоренко, О. Кучинська, В. Солдатський, С. Давиденко, П. Єсауленко, В. Колодчин, А. Туманянц, Н. Рогатинська та ін.).

На жаль, досі вітчизняною наукою кримінального процесу не напрацьовано ґрунтовного визначення поняття «відкладання судового розгляду у кримінальному провадженні» та підстав його відкладання (судового розгляду). Наукові дослі-

дження, що здійснюються сьогодні, не ґрунтуються на критичному аналізі чинного законодавства, носять «поверхневий» характер вивчення інституту відкладання судового розгляду у кримінальному провадженні. Більше того, не враховують практику судових органів, органів адвокатури та прокуратури, до компетенції яких належить притягувати до дисциплінарної відповідальності за нез'явлення на судовий розгляд без поважних причин, що мало наслідком відкладання судового розгляду тощо.

Метою статті є розкриття правової природи відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні.

Законодавче визначення поняття «відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні» у КПК України відсутнє. Тому суб'єкти правозастосування можуть зрозуміти суть цього кримінально-процесуального інституту за допомогою системного аналізу правових положень про підстави, умови та порядок відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні.

Така ситуація ускладнюється й відсутністю загальноприйнятої дефініції цього поняття у доктрині вітчизняного кримінального процесу. Більше того, аналіз наукової літератури з цієї проблематики свідчить про нечисленні наукові розвідки, а, отже, і спроби формулювання дослідниками дефініції відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні, яка б найповніше розкривала зміст та правову природу аналізованого поняття.

Виклад основного матеріалу. Найбільш вдалим формулюванням дефініції поняття «відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні» видається визначення, запропоноване Ю. Матейко. На її погляд, відкладення судового розгляду – це перенесення судового розгляду на чітко визначений час у зв'язку з наявністю перешкод, які неможливо усунути у даному судовому засіданні з метою їх подолання та проведення подальшого слухання кримінального провадження» [5, с. 7].

В основу дефініції автором закладено три найхарактерніші ознаки відкладення судового

розгляду кримінального провадження, що суттєво відрізняють його від інших суміжних понять (інститутів кримінально-процесуального права): 1) перенесення судового розгляду на визначений у майбутньому час (відстрочення проведення слухання матеріалів кримінального провадження на конкретний строк, після закінчення якого, судове засідання неодмінно буде продовжено у чітко визначених дні, годині та місці); 2) наявність перешкод, що неможливо усунути у цьому судовому засіданні (існування обставин (фактичних підстав), що об'єктивно унеможливають розгляд матеріалів кримінального провадження у цьому судовому засіданні; розгляд кримінального провадження за умови не усунення таких обставин може мати наслідком порушення як загальних положень судового розгляду, так і засад та завдань як кримінального провадження); 3) необхідність усунення перешкод для подальшого судового розгляду за допомогою засобів, передбачених кримінально-процесуальним законом [5, с. 7] (у тому числі й застосування до учасників кримінального провадження примусових заходів впливу – ініціювання відкриття дисциплінарного провадження, привід; накладення грошового стягнення тощо).

Під поняттям відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні О. Кучинська та О. Єні розуміють перенесення розгляду на певний, конкретно визначений момент у майбутньому, пов'язане з неможливістю розгляду справи у даному судовому засіданні [9, с. 2]. Як бачимо, ці науковці у формулюванні дефініції відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні роблять акцент на часовий параметр (перенесення розгляду «на певний, конкретно визначений момент у майбутньому»).

Однак одна ознака, яка хоч і суттєво відрізняє відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні від інших суміжних процесуальних інститутів, не здатна повною мірою розкрити його зміст.

З позиції О. Гриненка, відкладення судового розгляду – це його тимчасова перерва на визначений строк [3, с. 312].

Звідси випливає ототожнення схожих, але у той же час різних інститутів кримінально-

процесуального права: відкладання судового розгляду та перерви у судовому засіданні.

Варто погодитися з Ю. Матейко, яка стверджує про недоцільність визначення «поняття відкладання судового розгляду через застосування іншого інституту, який суттєво відрізняється від відкладення» [5, с. 2].

Водночас варто додати, що кожен із згаданих інститутів має власні завдання, окремі підстави для застосування, строки дії та порядок застосування під час розгляду кримінального провадження судом. Розкриття суті одного правового явища за допомогою ознак, притаманних іншому, не тільки стоїть на заваді істинному з'ясуванню їх правової природи, але штучно звужує сферу кримінально-процесуального інструментарію.

Так, КПК України при регламентації оголошення перерви в судовому засіданні не передбачив вимог щодо періоду в часі, а це означає, що перерва може тривати як декілька хвилин (наприклад, так звана «технічна перерва» для усунення неполадки звукозаписувальної апаратури), так і на час, що є необхідним для надання невідкладної медичної допомоги, або ж тривати з моменту закінчення судового засідання (у зв'язку із завершенням робочого дня) і до початку наступного робочого дня. Натомість відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні прив'язане до часових меж і може тривати днями, тижнями і, навіть, місяцями [4, с. 1224].

При оголошенні перерви у судовому розгляді презюмується можливість продовження слухання справи у цьому ж засіданні, а відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні виключає таку можливість.

Існують різні й підстави для застосування судом відкладення судового розгляду та оголошення перерви в судовому засіданні. Так, суд може відкласти судовий розгляд кримінального провадження з підстав, що в переважній більшості чітко визначені процесуальним законом (нез'явлення в судове засідання учасника кримінального провадження, клопотання про ознайомлення з матеріалами кримінального провадження та ін.), тоді як визначеного переліку підстав для оголошення пере-

рви судового засідання не передбачено. Про необхідність оголошення перерви може впливати зі змісту кримінально-процесуальної норми. Наприклад, про це йдеться у ч. 4 ст. 330 КПК України: «Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого в судовому засіданні оголошується перерва» [1] та у ч. 2 ст. 367 КПК України: «Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні» [1]. Прийняття такого рішення як оголошення перерви у судовому засіданні можливе також і у випадках, що не прописані процесуальною нормою. Важливо, щоб вони відповідали умовам, за яких можлива перерва.

Особливістю відкладення судового розгляду є й те, що у визначених законом випадках суд зобов'язаний при відкладанні судового засідання прийняти рішення про застосування до причетних до перенесення засідання осіб примусові заходи впливу: привід та (або) грошове стягнення до обвинуваченого (ст. 323 КПК України); ініціювання дисциплінарної відповідальності до прокурора і захисника (ч. 1 ст. 324 КПК України); привід та (або) грошове стягнення до свідка (ч. 1 ст. 327 КПК України) [1]. Чого не має при оголошенні судом перерви в судовому засіданні.

Повертаючись до дефініції поняття «відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні», сформульованої О. Гриненком, слід зацентувати увагу й на тому, що у ній автор намагається розкрити суть досліджуваного кримінально-процесуального інституту тільки через ознаку, що стосується часової приналежності – «тимчасова перерва на визначений строк» [3, с. 312]. Такий підхід обрали О. Кучинська та О. Єні [9]. При цьому не зрозуміло, які обставини зумовлюють відкладання судового розгляду в кримінальному провадженні.

Дещо відмінно від наведених позицій, але доволі цікавим, є трактування відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні О. Сеньковим. На його переконання, відкладення судового розгляду – це процесуальне рішення, яке приймається судом за власною ініціативою чи

за клопотанням сторін з підстав, прямо передбачених у законі, про перерву в судовому засіданні на певний строк, що викликане відсутністю достатніх правових умов для продовження судового процесу [6, с. 8].

На нашу думку, це визначення містить найбільшу кількість ознак, що найкраще розкривають суть відкладання судового розгляду: 1) це процесуальне рішення; 2) рішення приймається за ініціативи суду або за клопотанням сторін; 3) підстави для прийняття цього рішення прямо передбачені законом; 4) рішення містить вказівку на строк впродовж якого буде здійснена перерва в судовому засіданні; 5) прийняття судового рішення зумовлене відсутністю достатніх правових умов для продовження судового процесу.

Утім й запропоноване О. Сеньковим визначення не позбавлене низки недоліків.

По-перше, у цій дефініції має місце ототожнення відкладення судового розгляду з перервою в судовому засіданні. По-друге, погоджуючись з Ю. Матейко, вважаємо, що відкладення судового розгляду є інститутом процесуального права, застосування норм якого оформляється у вигляді процесуального рішення (ухвали) суду [5, с. 2].

У продовження цієї думки зазначимо, що відкладення судового розгляду варто розглядати і як процесуальну дію, поєднану з певним періодом у часі, впродовж якого судові засідання не відбуватимуться.

До речі, у мовознавстві зміст слова «відкладання» тлумачиться як «перенесення на більш пізніший термін» [2; 7].

У юридичній енциклопедії це поняття розкривається як процесуальна дія, пов'язана з неявкою викликаних чи запрошених у судове засідання осіб або необхідністю витребування нових доказів, при цьому відкладення судового розгляду необхідне, коли реально неможливо витребувати докази, продовжуючи розгляд справи, або коли наявні докази вже досліджені, а надходження нових очікується через певний час (приїзд свідка здалеку, проведення складної експертизи тощо) [8]. Як видно, у цьому визначенні відкладення судового розгляду трак-

тується як процесуальна дія, а не процесуальне рішення. Крім того, у ньому відображені деяких підстави для відкладення судового розгляду.

Правова природа відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні може бути розкрита й завдяки порівнянню з ще одним кримінально-процесуальним інститутом – зупиненням судового провадження.

Зупинення судового розгляду здійснюється на невизначений строк, тоді як відкладення судового розгляду завжди має конкретний часовий інтервал. При застосуванні відкладення судового розгляду учасників кримінального провадження повідомляють про дату наступного судового засідання відразу після оголошення ухвали про це, а при зупиненні судового розгляду учасників кримінального провадження додатково повідомляють про дату судового розгляду після усунення причин, на підставі яких було прийнято це рішення.

Однією з підстав для відкладення судового розгляду є ухилення обвинуваченого від суду. Як підстава для відкладення, така обставина може розглядатися лише тоді, коли вона не пов'язана із приховуванням від суду, а також за відсутності відомостей про психічне або інше тяжке захворювання обвинуваченого, що виключає можливість явки до суду. У тих же випадках, коли суд володіє відомостями, які вказують на те, що обвинувачений ухилився від суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, він зобов'язаний зупинити судове провадження щодо цього обвинуваченого до його розшуку або видужання і продовжити судове провадження стосовно інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо декількох осіб.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна запропонувати таке визначення поняття «відкладення судового розгляду у кримінальному провадженні» – це перенесення судом на певний строк судового розгляду, що здійснюється з ініціативи суду чи за клопотання учасників кримінального провадження, з підстав, прямо передбачених у законі, або таких, що впливають з нього, викликане відсутністю достатніх правових умов для проведення подальшого слухання кримінального провадження.

Література

1. *Кримінальний* процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (в редакції від 15 грудня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/paran416#n416>

2. *Академічний* тлумачний словник української мови: в 11 томах. – Том 1, 1970. – Стор. 591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/vidkladaty>

3. *Гриненко А. В.* Уголовный процесс: [учебник] / А. В. Гриненко. – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2017. – 496 с.

4. *Кримінальний* процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / [за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила]. – К.: Юстініан, 2015. – 1224 с.

5. *Матейко Ю. М.* Суть відкладання судового розгляду та його розмежування з іншими інститутами / Ю. М. Матейко // Часопис Академії адвокатури України. – 2012. – № 17 (4). – С. 1-9.

6. *Сеньков А. А.* Отложение и приостановление судебного разбирательства как общие условия: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А. А. Сеньков. – Ч., 2011. – 28 с.

7. *Современный* толковый словарь русского языка / за ред. Т. Ф. Ефремова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dic.academic.ru/searchall.php?SWord>

8. *Юридична* енциклопедія: в 6 т. [Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: leksika.com.ua/lega

9. *Кучинська О. П.* Відкладання розгляду справи та перерва у судовому засіданні як фактори, що впливають на оперативність розгляду кримінальної справи / О. П. Кучинська, О. В. Єні // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 9 (4). – С. 1-6.

References

1. *Kryminal'nyj* procesual'nyj kodeks Ukraïny vid 13 kvitnja 2012 r. № 4651-VI (v redakcii' vid 15 grudnja 2017 r.) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/paran416#n416>

2. *Akademichnyj* tлумачnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy: v 11 tomah. – Tom 1, 1970. – Stor. 591 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sum.in.ua/s/vidkladaty>

3. *Grinenko A. V.* Ugolovnyj process: [uchebnik] / A. V. Grinenko. – 2-e izd., pererab. – M.: Norma, 2017. – 496 s.

4. *Kryminal'nyj* procesual'nyj kodeks Ukraïny. Naukovo-praktychnyj komentar / [za zag. red. profesoriv V. G. Goncharenka, V. T. Nora, M. Je. Shumyla]. – K.: Justinian, 2015. – 1224 s.

5. *Matejko Ju. M.* Sut' vidkladannja sudovogo rozgljadu ta jogo rozmezhuвання z inshymy instytutamy / Ju. M. Matejko // Chasopys Akademii' advokatury Ukraïny. – 2012. – № 17 (4). – S. 1-9.

6. *Sen'kov A. A.* Otlozhenie i priostanovlenie sudebnogo razbiratel'stva kak obshhie uslovija: avtoref. diss. ... kand. jurid. nauk / A. A. Sen'kov. – Ch., 2011. – 28 s.

7. *Sovremennyj* tolkovyj slovar' russkogo jazyka / za red. T. F. Efremova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://dic.academic.ru/searchall.php?SWord>

8. *Jurydychna* encyklopedija: v 6 t. [Redkol.: Ju.S. Shemshuchenko (golova redkol.) ta in.] [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: leksika.com.ua/lega

9. *Kuchyn's'ka O. P.* Vidkladannja rozgljadu spravy ta pererva u sudovomu zasidanni jak faktory, shho vplyvajut' na operatyvnist' rozgljadu kryminal'noi' spravy / O. P. Kuchyn's'ka, O. V. Jeni // Chasopys Akademii' advokatury Ukraïny. – 2010. – № 9 (4). – S. 1-6.

**ОТЛОЖЕНИЕ СУДЕБНОГО РАЗБИРАТЕЛЬСТВА
В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ**

Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, 79000, Львов, Украина
E-mail: tarassenyk1993@gmail.com

Цель: раскрытие правовой природы отложения судебного разбирательства в уголовном производстве. **Методы исследования:** определяется перечень нормативных актов в данной сфере. Анализируются различные подходы к определению понятия отложения судебного разбирательства. **Результаты:** проанализированы проблемы с определением характерных признаков отложения судебного разбирательства уголовного производства, что существенно отличают его от других смежных понятий. **Обсуждение:** внесение изменений в законодательство относительно определения понятия «отложении судебного разбирательства в уголовном производстве».

Ключевые слова: судебное разбирательство, отложение судебного разбирательства, перерыв в судебном заседании, приостановление судебного производства, закрытие уголовного производства.

T. Senyk

**DEPOSITIONS OF JUDICIAL CONSIDERATION
IN CRIMINAL PROCEEDINGS**

Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska st., 1, 79000, Lviv, Ukraine
E-mail: tarassenyk1993@gmail.com

Purpose: to reveal the legal nature of the trial postponement in criminal proceedings. **Methods of research:** it has been defined a list of normative acts in this area. It also has been analyzed different approaches to the definition of the concept of postponement of the trial. **Results:** it has been analyzed the problems with the definition of the most characteristic features of trial postponing in criminal proceedings, which significantly distinguish it from other related concepts. **Discussion:** the introduction of amendments to the legislation regarding the definition of the concept of «postponing trial in criminal proceedings».

Keywords: the trial, deposition of the trial, a break in the hearing, suspends the proceedings, the closure of criminal proceedings.